

ACTIVITAT 2: Models de societat i causes de la insostenibilitat

Assignatura: Sostenibilitat i Accessibilitat

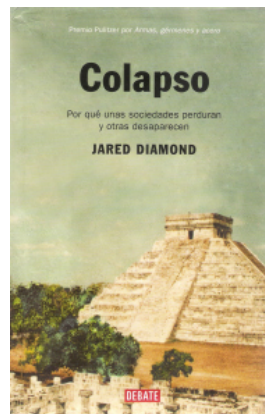
1. OBJECTIU

Aquesta activitat vol donar una visió global del què és un model de desenvolupament, conèixer exemples d'algunes societats referents i entendre la diversitat existent de models de desenvolupament i els seus potencials de sostenibilitat. En els casos proposats, es tracta d'identificar els factors clau que més han influït en cada model com a causes d'insostenibilitat.

2. INFORMACIÓ DE REFERÈNCIA

La informació de referència és un capítol corresponent del llibre *COLAPSO: Porqué unas sociedades perduran y otras desaparecen*, publicat el 2005 per Jared Diamond, biòleg, fisiòleg evolucionista i biogeògraf. Doctor per la University of Cambridge, és actualment professor de geografia a la University of California. El llibre de Diamond tracta sobre col·lapses socials i justifica l'interès d'aquest estudi de la següent manera:

Las ruinas monumentales abandonadas por esas sociedades del pasado ejercen sobre todos nosotros una fascinación romántica... sin embargo sus artífices desaparecieron, abandonaron las enormes estructuras que con tanto esfuerzo habían erigido. ¿Cómo una sociedad que en otro tiempo fue tan poderosa pudo acabar derrumbándose? ¿Cuál fue el destino de sus habitantes? ¿Se mudaron, y (en ese caso) por qué, o perecieron de algún modo desagradable? Tras este romántico misterio se esconde una idea acuciante: ¿podría un destino semejante cernirse finalmente sobre nuestra sociedad opulenta? ¿Contemplantán algún día los turistas perplejos los herrumbrosos restos de los rascacielos de Nueva York como contemplamos nosotros en la actualidad las ruinas de las ciudades mayas cubiertas por la jungla? Durante mucho tiempo se ha sospechado que un gran número de estos misteriosos abandonos estuvieron al menos en parte provocados por problemas ecológicos: la gente destruyó inadvertidamente los recursos naturales de los que dependían sus sociedades. Esta sospecha de suicidio ecológico impremeditado —ecocidio— se ha visto confirmada por los descubrimientos que en décadas recientes han realizado arqueólogos, climatólogos, historiadores, paleontólogos y palinólogos. Los procesos a través de los cuales las sociedades del pasado se han debilitado a sí mismas porque han deteriorado su medio ambiente se clasifican en ocho categorías, cuya importancia relativa difiere de un caso a otro: deforestación y destrucción del hábitat, problemas del suelo (erosión, salinización y pérdida de la fertilidad del suelo), problemas de gestión del agua, abuso de la caza, pesca excesiva, consecuencias de la introducción de nuevas especies sobre las

especies autóctonas, crecimiento de la población humana y aumento del impacto per cápita de las personas.

Pero se está discutiendo con vehemencia la gravedad de los problemas medioambientales actuales. ¿Se están exagerando de forma desproporcionada los riesgos o, por el contrario, se están subestimando? ¿Se ajusta a la razón que la actual población humana de casi siete mil millones de personas con su poderosa tecnología moderna esté causando que nuestro entorno se desmorone a escala global a un ritmo mucho más rápido de lo que unos pocos millones de personas con utensilios de piedra y madera ya hicieron que se desmoronara a escala local en el pasado? ¿Solucionará nuestros problemas la tecnología moderna o está creando nuevos problemas más rápidamente de lo que resuelve los antiguos? Cuando agotamos un recurso (por ejemplo, la madera, el petróleo o la pesca), ¿podemos confiar en ser capaces de sustituirlo con algún recurso nuevo (por ejemplo el plástico, la energía eólica y solar o la piscicultura)? ¿Acaso la tasa de crecimiento de la población humana no está declinando, de forma que ya estamos en vías de que la población mundial se estabilice en un número razonable de personas? Todas estas preguntas ilustran por qué aquellos famosos derrumbamientos de civilizaciones del pasado han adquirido más importancia que la de ser un mero misterio romántico. Quizá podamos sacar más enseñanzas prácticas de todos aquellos colapsos del pasado. Sabemos que algunas sociedades del pasado desaparecieron mientras que otras no lo hicieron; ¿qué favoreció que determinadas sociedades fueran particularmente vulnerables? ¿Cuáles fueron en concreto los procesos mediante los cuales las sociedades del pasado cometieron ecocidio? ¿Por qué algunas sociedades del pasado no consiguieron percibir los desórdenes en que estaban incurriendo y que debieron de haber sido evidentes? ¿Cuáles fueron las soluciones que tuvieron éxito en el pasado? Si pudiéramos responder a estas preguntas seríamos capaces de identificar qué sociedades corren ahora un riesgo mayor y cuáles serían las mejores medidas para ayudarlas sin esperar a más derrumbamientos.

Treballarem concretament sobre tres capítols d'aquest llibre:

Capítol 2. *Crepúsculo en la Isla de Pascua*

Capítol 6. *Preludio y fugas de los vikingos*

Capítol 11. *Una isla, dos pueblos, dos historias: la República Dominicana y Haití*

Aquesta informació es pot completar amb recerques d'altra documentació, en format text, imatges, vídeo, etc.

3. REALITZACIÓ DE L'ACTIVITAT

Cada grup treballarà sobre la societat assignada (veure el Excel "Temes per Grups" adjunt a la pràctica).

A. Cada membre del grup estudiarà el material de referència sobre la societat assignada al grup, i treballarà particularment un o més dels aspectes que s'acordin entre els altres components del grup. Els aspectes a treballar són:

- a) Les limitacions ambientals, climàtiques i de recursos,
- b) La base productiva i tecnologies utilitzades,
- c) Els valors culturals, creences, paper de la religió,
- d) Els problemes que enfronta la societat,
- e) La resposta de les institucions polítiques i econòmiques, la resposta de la societat,
- f) L'evolució de la població i el col·lapse de la societat, si és el cas.

B. Cada membre del grup contribueix a fer un mapa conceptual dels elements essencials dels temes treballats. Es tracta d'explicar de forma gràfica els aspectes que determinen l'evolució d'aquesta societat. La configuració del mapa és lliure, i més endavant es presenta un annex on es donen algunes idees sobre l'elaboració de mapes conceptuals, només com a recomanació.

C. Cada grup treballa els sis apartats anteriors de l'apartat A, en base a les aportacions de tots els membres del grup, i es concreten els elements fonamentals de cada apartat. Amb aquesta informació, es dibuixa un mapa de síntesi del grup.

D. Es penja a Atenea el mapa de síntesi de la societat estudiada.

ANNEX: Mapa conceptual

Són representacions esquemàtiques i gràfiques de les relacions existents entre els conceptes, les definicions, i les aplicacions que conformen un determinat tema.

Primer, s'estableix el concepte central al voltant del com s'elabora el Mapa. D'aquest es deriven les relacions amb altres conceptes, amb definicions, o amb aplicacions, en diferents nivells o jerarquies conceptuais. Cadascuna de les paraules del Mapa va tancada en una figura, i es connecta amb les altres mitjançant fletxes unidireccionals acompanyades per paraules d'enllaç.

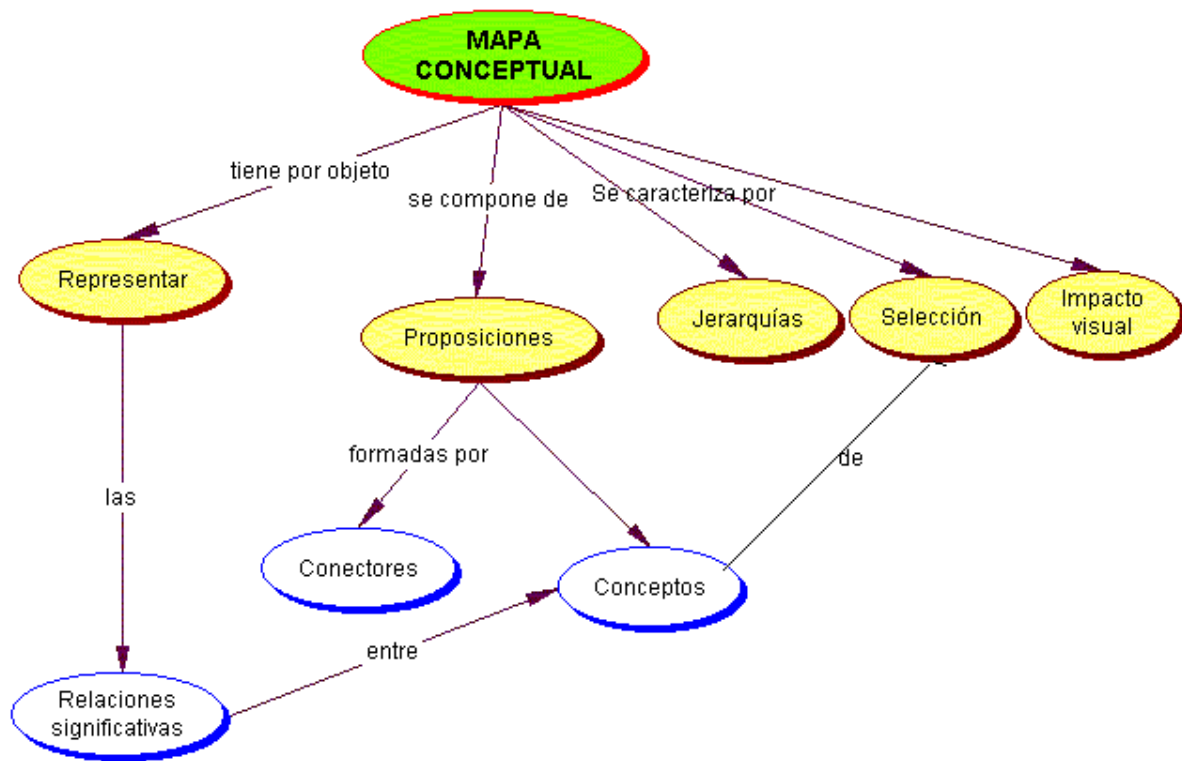
Els mapes conceptuais tenen per objecte representar relacions significatives entre conceptes en forma de proposicions. Una proposició consta de dos o més termes conceptuais units per paraules per formar una unitat semàntica. En la seva forma més simple, un mapa conceptual constaria tan sols de dos conceptes units per una paraula d'enllaç per formar una proposició; per exemple, «el cel és blau» representaria un mapa conceptual simple que forma una proposició vàlida referida als conceptes «cel» i «blau».

Els mapes conceptuais són per tant un mitjà de visualitzar conceptes i relacions jeràrquiques entre conceptes. La capacitat humana és molt més notable per al record d'imatges visuals que per als detalls concrets. Amb l'elaboració de mapes conceptuais s'aprofita aquesta capacitat humana de reconèixer pautes en les imatges per facilitar l'aprenentatge i el record.

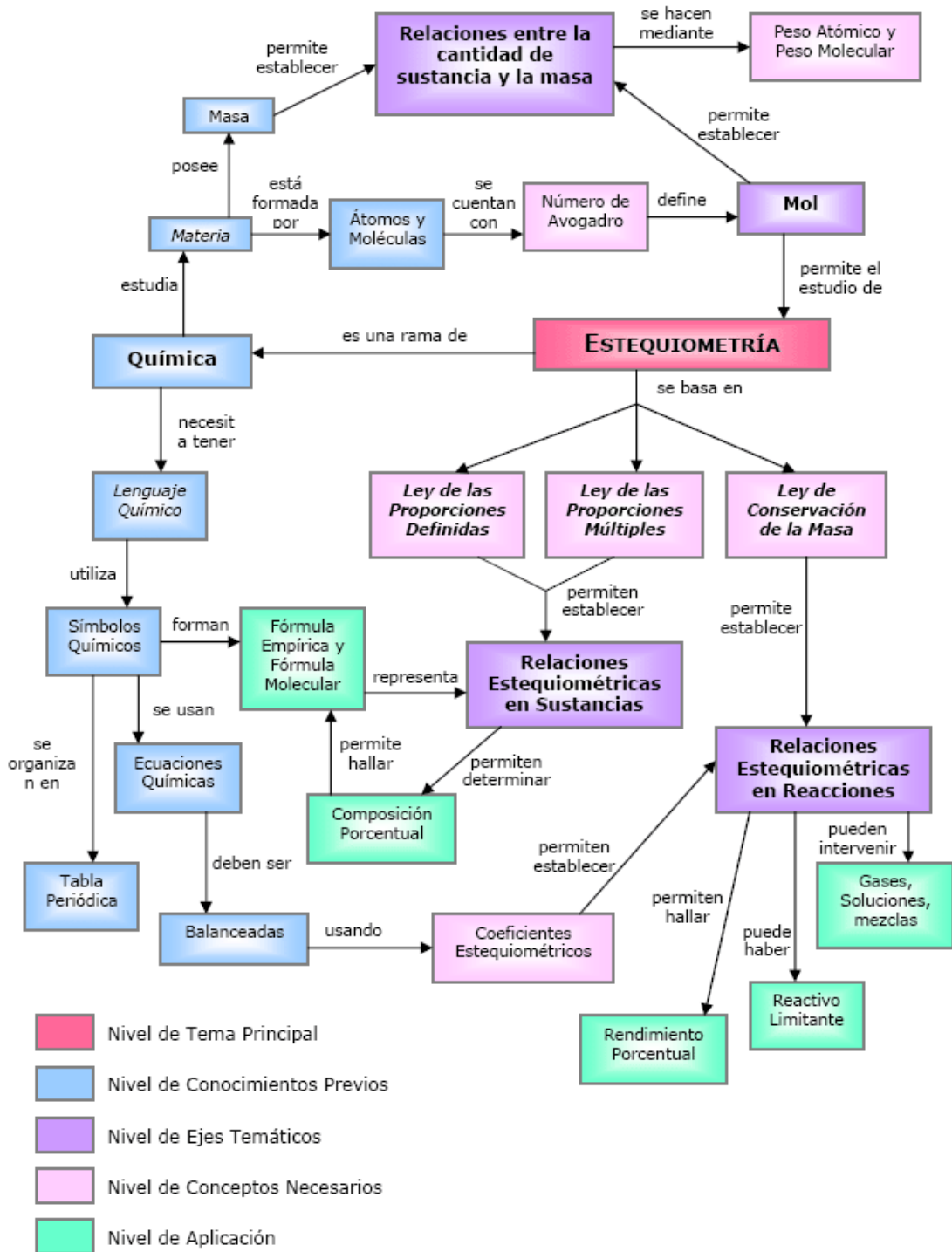
Recomanacions per elaborar un mapa conceptual:

1. Identificar els conceptes clau del contingut que es vol ordenar en el mapa. Aquests conceptes s'han de posar en una llista.
2. Col·locar el concepte principal en la part superior del mapa per anar unint-ho amb els altres conceptes segons el seu nivell de generalització. Tots els conceptes han d'escriure's amb majúscula.
3. Connectar els conceptes amb una paraula enllaç, la qual deu anar amb minúscules enmig de dues línies que indiquin l'adreça de la proposició.
4. Una vegada observats tots els conceptes de manera lineal, poden observar-se relacions summament creuades.

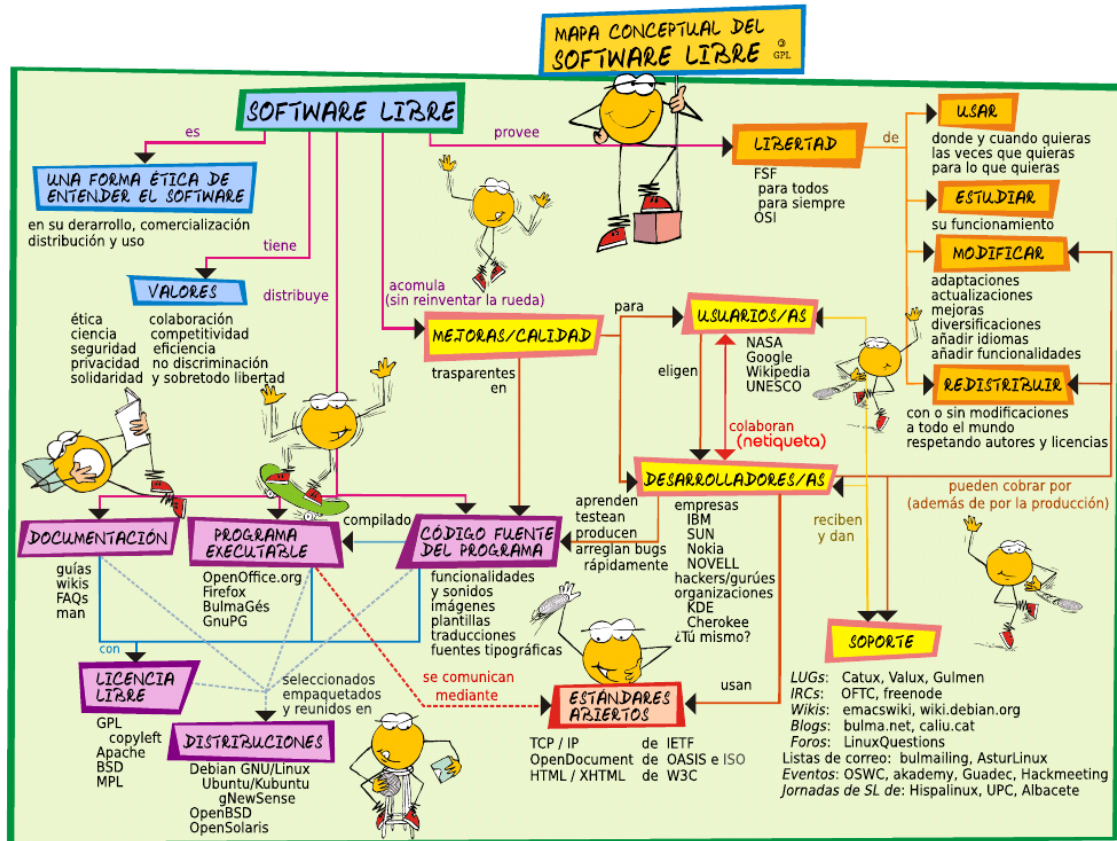
Exemples de mapa conceptual:

Estructura dels mapes conceptuais

Mapa conceptual sobre l'Estequiometria

Mapa conceptual sobre el software lliure